

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theophili Bernardini E Societate Iesv De Religiosæ Perseverantiae Præsidiis Libri XI. ...

Bernardin, Théophile

Antverpiae, 1622

4. Gradus & varietates delectationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-47032](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-47032)

Sed prius fratres mei plangite quod eratis, vt quod nondum estis esse possitis. Hoc quod loquor magnum est; & vnde nobis magnum? summum est, perfectum est, optimum est. Vnde nobis? audite vnde nobis: Omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec momenti obumbratio. Inde est quod habemus bonum, inde est quod nondum habemus. Non habetis? Petite & accipietis. Si vos, ait Saluator, si vos cum sitis mali, nostis bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester caelestis dabit bona petentibus se? Ista D. Augustinus ingenio non fecundo magis quam facundo, magna exemplorum varietate populariter, quod obscurius videbatur exponens.

Iacob. 1.

Matth. 7.

CAPVT IV.

Gradus & varietates delectationis.

QVos autem initio cœperat, sed deinde dicendi æstu abreptus minus distinguit, delectationis gradus in virtute, tres videtur recensuisse. Primus, quando iustitia, virtus, rectum, perfectior vitæ institutio, Deus, & quodcunque spirituale verumque bonum, sic diligitur, vt præ illo aliud nihil diligas, hoc est vt nihil amoris eius præponas, nihil sit ex cuius cupiditate ad istud relinquendum, aliud verò amplectendum permoueri queas. Qui sic delectatur iustitia, qui arrepto vitæ Religiosa instituto sic delectatur, si diuitia, si honores, si cuiuscunque illi cupiditatis expletio, sed ea conditione proponatur, vt à iustitia, à Religioso instituto desciscat, protinus auerfabitur: cur? nisi quia hæc præ istis amantur, retinentur, & præsentia delectant? Est autem hic gradus necessarius, non ad perseverandum in bono tantum, sed ita vt nullus sit verus boni & recti amor, qui verè Virtus dici queat, nisi eiusmodi sit, nec enim virtute præditus, aut Dei amore dici potest, qui non est animo sic affectus, vt nihil quod eis aduerferet, illorum amoris præferre velit.

Secundus gradus est, quando sic aliquo delectamur, vt quasuis alias delectationes licitas ad præstantius illud referre conemur, statuamusque in eis non delectari, nisi istis aliis consentiant; vt si delectationes in Religione licitas, non nisi pro ratione vocationis admittas, si sensuum licitas voluptates ad virtutem referas, temperantiæ, amoris Dei, vocationis explendæ gratia comedas, quiescas, legas, aut aliudquid gratum agas, si denique nihil aggredieris, nisi vt diuinæ te voluntati magis conformes, eique placeas: de quibus antè dixi partim vbi de recta intentione, partim vbi de secundo humilitatis gradu disserui.

Tertius gradus est, quem summæ perfectionis esse merito miratur, vt iustitia, perfectio, virtus, institutum vitæ melioris, bonum spirituale, & Deus adeò

diligatur, ut pœnæ, ut carceres, ignominia, dolores, mors ipsa subeantur potius, quam ut harum rerum sancta dilectio, vel terrore, vel dolore violetur. Qui gradus, necessarius quidem est, cum ad eum res articulum venerit, ut vel subeundi sint corporis dolores, vel amittenda dilectio; at multæ sunt, & non infrequentes occasiones, minus quidem necessariae, sed huic gradui exercendo, & quodammodo exacuendo opportuna, ut quando ad ægrotos subleuandos, ad rudes docendos, fidem propagandam, vitia conuellenda, perfectionem stabilendam, peccata nostra supplicis voluntariis expianda, aliisque iustis de causis aut fortè oblati, aut sponte quæsitis, in Dei honorem iucundiora repudiamus, & sensui molestiora lætatur. Quod ipsum si in desiderationem, in delectationem venerit, ad tertium humilitatis gradum, tam sublimem, virtuti quæ ac Dei Domini nostri Iesu Christi imitationi tam indiuulsè adhaerentem peruenit. De qua diffusè dictum est.

Sed ex his omnibus id efficimus, auocandam à cogitanda delectatione sensuum mentem esse, ut quæ vera sit ipsius mentis delectatio capiamus: quamquam enim hæc variæ sint, & earum illæ crassiores, quæ pruritu titillante, gustatum tactum uel delectant, illæ autem defæciores, quæ vel formositate visum, vel auditum numerosiore sono capiunt; attamen etiam hæc, corporatam rerum mole concretescunt, nec ad spiritus puritatem, virtutum formam, suauitatem mentis internam depurari, & quodammodo tenuari possunt. Vera semper est delectatio mentis, cum te id habere vides, quod iuste, quod merito, quod sanctè, quod ex ratione, & voluntate diuina amabas, desiderabas, optabas nunc autem habes: itaque ex omni sancto & iusto virtutis opere voluntariè perfecto, eiusmodi delectatio semper exoritur; item quæ cum te vides bonum aliquod & spiritui conducentis obtinere, ut institutum vitæ in flore primæuo vigescens, proborum virorum prouocans ad meliora consortium, Deitui non in aliis tantum rebus quæ Deus est, sed etiam corporatam in SS. Sacramento præsentiam; cum hæc inquam & alia plurima ad æternitatem conducentia, & spiritualia bona tibi præstò esse vides agnoscisque, fieri nequit quin inde in animum noua delectatio redundet, quæ sit iucunda rerum verè bonarum cum cognitione possessio.

Est autem, quantum opinor, triplex: Prima, & quam præstantissimam iudico, liquidissima & purissima quædam delectatio, qua mens nullo sensu corporis, sed intima quadam mentis serenitate percipit se Deo suo, virtutis affectui, spei salutis, & rebus optimis adhaerescere, in eo quæ desiderationem omnem sopiri, ita ut summa in tranquillitate lenissimè conuiescat. Hanc mortalibus, pro modo perfectionis, occultæ quæ suæ dispensationis rationibus, interdum videntur non ad plenum, aut semper fruendam dare solet consolator Spiritus. Altera est delectatio mentis, quæ sui gustum, quasi rorem edulcantem, respersit in corpus, ita ut quædam etiam in sensum suauitas deriuetur, ad orationem &

exercitia pietatis alliciens: & hæc est fermè vulgo notior, quam quæ intelligunt cum se deuotè, vel non deuotè orasse, aut sacris interfuisse profiterentur. Valet autem vel ad mala cauenda, vel ad bona retinenda plurimum: oriturque vel à sola Dei miserentis, & ad sanctiora prouocantis liberalitate, vel etiam naturalis, quæ mentem inter & corpus intercedit, coniunctionis efficacia; nec enim soli corpori in mentem, sed menti quoque (& iustius) in corpus dominari durum est.

Tertia delectationis est species, qua id omne volumus, quod omnino volumus, & obfirmata voluntate decernimus, censeturque non ex ignoratione & non-sponte, sed voluntariè susceptum, vel admissum: ita ut eiusmodi sint etiam illa quæ vel blanditiis illecti, vel terrore adacti, amore, vel timore, aliàs non facturi, tandem tamen admittenda suscipimus. Cùm enim voluntas humana sit libera, quidquid vult, sua denique sponte vult; & quamuis terrores intententur, nunquam volet, nisi velit, minæque non efficiunt ut velit, sed ut hinc proposito dolore, inde doloris vacuitate, idne subire, an hoc eligere malit, ita tamen ut si eligat, intus quod attinet ad animum, liberè eligat. Hoc in Martyribus, hoc in apostatis cernere fuit: stringebatur gladius impius in Sapricium, stringebatur idem in Nicephorum Christianos; cessit ille terroti, negauit Christum, breuem seruauit vitam, æternam perdidit; non cessit Nicephorus, licetori ceruices fortiter præbuit, vitam hanc perdidit, in æterna coronatus est. cur ille cessit, cur hic perstiterit, nisi quia vterque sic voluit? nisi quia ille huius vitæ delectatione illectus, spem futuræ posthabuit? hic autem in ficta præsentis dulcedine despreta, futuram præposuit. & quidem mala iste, hic bona voluntate bene usus est. Sed cur illi mala, cur huic bona voluntas fuit? illi mala, quia malo vitæ desiderio, malè delectatus, malè acquieuit & consensit; huic bona, quia bono iustitiæ desiderio, bene delectatus, bene illi consensit, vitam hanc contempsit, & præ vita fidem dilexit. Hoc autem quod vterque voluit, vterque fecit; voluit minis cedere Sapricius, cessit, voluit minas spernere Nicephorus, & spreuit: & vtrique ut facta voluntaria, sic pro ratione factorum, sua est à Deo iudice merces redita.

Diligenter, quæso in nos ipsos animum intendamus: Cùm aliquid volumus, quodcunque demum sit, quid agimus? Obiicitur nobis quidpiam quod velle, quod nolle, vel omittere possumus: itaque hinc est velle, inde nolle: quam in partem vehementius incubuerimus, in eam ferimur, si fluctuantes, incerti, dubij; cessamus, necdum volentes, necdum nolentes, in vtriusque confinio: cùm autem vel appetitu, vel ratione vincente, alteram in partem tota incubuerit voluntas, dicitur id velle, ei parti consentire, illi acquiescere, illa delectari; si quidem delectatio est appetitus quietes, cumque voluntas sit appetitus (ut vocant) intellectiuus, quotiescunque aliquid vult, appetitioni eius rei acquiescit, & in ista sua voluntate conquiescens delectatur: semperque cùm aliquid vo-

*Non efficiunt
mina, efficiunt
aut formaliter,
ut philosophi loquuntur,
sed moraliter &
inducendo.*

lumus, volumus quia voluntas in eam partem delata conquiescit, atque adeo delectatur. Quod ipsam clarius demonstratur, tantilla mutatione verborum, si dixerimus: Quidquid volumus placet. id certè nemo negauerit, nam & iam olim Placere, decernere, & Placita dicta sunt, decreta sapientum: & hodie in re-scriptis principum & aliorum, placendi verbo, firma voluntas exprimitur. Quod ergo volumus, quò volumus, placet; & quod nolumus, quò nolumus, displicet, quod placet, delectat: quod displicet, ingratum est, iungamus hæc, & nemo diffitebitur; quod volumus, quò volumus, placet, delectat ergo; quod nolumus, quò nolumus, displicet, contristat ergo, & molestiam infert.

At sæpè difficile est, id diiudicare, vulgo maximè, qui è sensu omnia meritis fitque obscurius, quoties plura, & inolita, & blanda meliori nouæ voluntati repugnant, sed & sæpè infirmi, nutantes, metuentes, incerti que diffidimus, quo fit vt voluntas vires haud exerat, pugnaque inter sensum atque rationem adhuc vigente, nequeat pacis & tranquillitatis fructus, qui est in delectatione, sentiri. Vt enim cum in seditione populari, ad manus venit, & exat delectat pugna, altera parte vincente, & secuta pace, non statim è pace voluptas efflorescit, sed prius abstergendus est dolor, & pacandum quod turbulentius fuerat. Itam homine, cupiditatem vel diu roboratam, vel recens inflammaram, edomante; turbatur nescio quid, quod momento componi, & ad delectationis tranquillitatem perducì non continuò potest; nisi largifluo diuinæ gratiæ torrente, bonus Deus, terræ nostræ ariditatem, impluens molliat.

Attamen quantumcumque in contrarium nos affici senserimus, aut planè nullum, in id quod volumus, affectum senserimus, est ex voluntatis consensu in partem alteram delectatio mentis ibi iudicanda esse, vbi consensus tribuitur. Exemplis ostendo: Est qui temperantiæ assuetus, moderatissimus est in potu, mensuramque sibi positam transilire, non sine palati amarore, ac stomachi conuulsione possit; hic si in helluones inciderit, qui precibus, & importunè instando, à temperantiâ inuitum, dolentem, & cum amarore potantem abducant, dicemusne ad hanc perpotationem delectatione duci? Alterum quoque statuamus, qui iam olim pergræcari assuetus, maxima ducitur auaritate compositandis, vixque cum à poculis recesserit, videtur illi vita vitalis: serò tandem ipse se respiciat, diuinoque inspirationum sanctarum monitu permotus, temperantiæ agere decernat, conuiuio interfit, vim sibi inferat, ardentisque sitim gurguris imperante ratione patiat; putas, quanta pugna, quantus dolor, quam recalcitrans erit sensus? ergone, si in propolito perseuerat, erit etiam in tam ardua molestaque voluntate delectatio?

Erit sanè, sed non sensus, ac mentis, in hoc postremo bona, in illo priore mala delectatio. Qui se, malo assuetus, vincit, & bonum facit, fortiter vult bonum, fortiter bono adhærescit, fortiter acquiescit, fortiter ei placet bonum, cumque voluntate acquiescat, ei que placeat, in eo re ipsa & verè plus delectatur, plus
adha-

adhærescere vult quàm in eo quod cõtrarium & sensui deliciarium est: facit autem praua sensus corruptela, vel imperfectio ad sublimiorum gustationem non assurgens, vt delectari nequeat, sed magis contristari sensus: qui tamen cum vincatur, cum à ratione superetur, fiatque non id in quod ipse propendet, sed quod iubet ratio, hæc est cuius delectatio, delectationis aduersæ victrix dicenda est. At in priore exemplo succubuit: cum enim ille alter, dolens licet & gemens, aliorum inuitationi cessit, & temperantiam in temperatâ mutauit, quamuis verbis & mentis opratione temperantiam præferret, quamuis inuitus in deteriora raperetur, se tamen ipsa voluntas flexit, maluitque alienæ prauæ voluntati acquiescere, quàm recto suo iudicio vtendo fortiter contrâ ire, atque ita re ipsa magis ei placuit alienis prauis desideriis quàm rectis suis, & renitentibus iudiciis consentire: fuitque mentis mala delectatio, qua malè superari se passus est, quantumuis sensus, & melior mentis delectatio repugnaret. Sed quid facias? ea voluntatis vis est, vt delectationibus pluribus oblati, etiam deterio-rem, si volet, eligat: quam autem elegerit, hac duci, ex hac vel bona vel mala esse censebitur.

Intelligo, inquis, quid velis: tota ista tua victrix delectatio, non aliud erit quàm ad recta rationique consentanea, mentis assensus: tandemque ista tua pollicitatione mystica, nihil nisi rem vulgarissimam assequemur. Non ita est, inquam, sed delectatio quidem, (vt de victrice tantillum taceam) in consensu semper est, at non est ipsa consensus: quiddam est quod ciet, quod comitatur, conseruat roboratque consensum. Vt enim palato si cibus gratus adhibeatur ipsamet cibi applicatio, non est delectatio, sed cum applicatione est delectatio, & propter delectationem fit applicatio: ita cum aliquid volumus, illa ipsa voluntatis adiunctio quæ volumus, non est delectatio, sed cum delectatione est, & à delectatione est, & incrementum capit: propterea quippe voluntas in aliquam partem potius fertur, quia ibi denique, licet aliorum alliciant plurima, plus sibi quietis & boni futurum putat, & id amplectitur, quod bonum cum habet, re ipsa latatur nisi mutetur, & antequam habeat, ipse delectatur: atque ita delectatione ad consensum mouetur: est enim appetitus proprium, vt in suum bonum feratur, suoque bono delectetur, aspernetur & fugiat contraria; cumque voluntas sit appetitus, fertur in bonum, nec amare aut velle cum cognitione potest, nisi quoniam bonum est & sibi delectabile; aliud si fuerit, refugiet, auerfabitur, nec induci poterit vt velit, nisi inducatur vt aliqua ratione id bonum putet.

Quares, cur nomine delectationis, potius quàm quietis aut simili vtar, cum persæpè nulla delectatio sentiatur? Ideo est, vt (quod antè monui) à delectatione cogitanda in morem sensuum desuescamus, mentisque puriorem inquiramus: sed maximè, quia re vera delectatio, sed mentis est, quæque sola sæpè mente percipitur, dum intima quadam tranquillitate animi, etiam repugnante

& impugnantē sensu, ei firmiter adhærescitur: ac denique vt delectationis nomine doceamur quā iucunda sit virtutis & sanctimonie via, videamus quē ad id esse contendendum, vt nullo nostro vitio, improbatē consuetudine, vel deuo errore iniucunda non fiat, imō potius ad id conemur, vt in dies lætius ametur, cupidius retineatur, exerceatur auidius: ita est, res diuinæ & sanctæ, quo familiarius, quo crebrius vsurpantur, eo cognoscuntur & delectantur pleniùs.

Cū igitur ad consensum voluntas delectatione ducatur; illa est delectatio victrix cuius initium atque desiderium à Deo tam aprè insinuat & obicitur voluntati, vt voluntas hinc allecta, bonum quod suadet velit, malum quod dissuadet nolit, & in quamuis partem sequatur, quia trahit sua quemque volutpras. Voluptas, inquam, quæ sit obfirmata quies in bono quod velle, quod amare decreuit, non autem semper leniter & voluptariè sensum corporis afficiens. Sic ramentum etiam interdum fit, torquē victricis delectationis esse gradus possunt, quot delectationis esse dixi paulò antè: nempe Prima, vt tanta sit in virtute delectatio, vt nihil illi præponatur: Secunda, vt virtutis causa cetera delectent ac amentur: Tertia, vt etiam pro virtute, dolorifera subeantur & appetantur. Itemque tam potest delectatio victrix, esse speciem multiplex, quàm ipsam delectationem diximus; Liquidissimam & purissimam vnā: Suauem & fortem alteram: Tertiam fortem & vincentem tantum, at non sine sudore vincentem, suauitate sensifica carentem. Quæ quidem ex dictis intelligi possunt: at cur, & quibus, & quomodo ista diuersitas accidat, non huius est temporis, nec tam ad institutum facit quàm prolixum foret. Postremum addamus.

C A P V T V.

Ad victricem delectationem quædam conducentia.

Delectare in Domino & dabit tibi petitiones cordis tui, monet psalmus, & concors est Sanctorum adhortatio, vt rebus bonis delectemur; sic enim feruentius & constantius illis adhærebimus. Eam delectationem, nonnulli lætitiā spiritus dixere, esse quæ rentationum omnium remedium, & virtutum incentiuum. Nec dissimili diligentia à tristitia sunt dehortati, de qua vt aliquid dicam, quo pleniùs demde ad lætitiā redeam,

Grad. 5.

*Lib. 2. de
pronid.*

Graue est, & in primis notandum illud Climaci, qui de pœnitentiā, quæ amarior videri merito potest, differens ait, *Quicumque lapsi sumus, ante omnia spiritui mœrorum resistamus*: quasi si in omnibus mœrorum impeditur. Et D. Chryllostomus egregiè admodum docet, desperationis, & seipsum præfacandi desideria, &